

Krajské kolo Dejepisnej olympiády pre SŠ
17. ročník, školský rok 2024/2025

Písomný test pre kategórie A a B

Odpovede zapisujte do Odpoveďového hárku. Odpovede zapísané mimo Odpoveďového hárku budú považované za neplatné.

1. Prečítajte si nasledujúci text a odpovedzte na otázky.

Roku 1936 sa konali letné olympijské hry (ďalej OH) v Berlíne. Po prvýkrát bolo zorganizované prenesenie olympijskej pochodne s ohňom z gréckej Olympie. Nemci, aby prekonal OH v Los Angeles v roku 1932, postavili štadión s kapacitou 100 000 návštevníkov. Boli jedni z prvých, ktorí použili na OH kamerový systém a rádiovú sieť s prenosom do 41 krajín. Tieto OH boli prvé, ktoré poskytovali živé televízne prenosy. Adolf Hitler totiž videl v týchto OH príležitosť na propagovanie nacistického Nemecka.

- A) Na ktorom gréckom polostrove leží preslávená Olympia?**
- B) V ktorom roku sa stal Adolf Hitler nemeckým ríšskym kancelárom?**
- C) Ako sa nazýva politický režim, ktorý bol nastolený v Španielsku v dôsledku občianskej vojny rozpútanej práve v roku konania týchto OH?**
- D) Aký umelecký sloh prezentuje obraz Pabla Picasa *Guernica*, na ktorom symbolicky zobrazil udalosti v Španielsku?**

Zdroj: Internet. Dostupné na: <<https://www.pablopicasso.org/guernica.jsp>>

- 2.** V histórii novodobých OH sa vyskytlo viacero bojkotov. Napríklad Juhoafrická republika nebola pozvaná na OH v roku 1964. Pozvanie na hry v roku 1968 bolo stiahnuté po tom, čo iné africké krajiny hrozili bojkotom hier kvôli apartheidu. Juhoafrickej republike bolo povolené vrátiť sa na olympijské hry až v roku 1992.

Vysvetlite:

A) pojem apartheid

B) Prečo sa až v roku 1992 mohli športovci Juhoafrickej republiky zúčastniť OH a vďaka angažovanosti ktorej osobnosti?

- 3. Vyjadrite súhlas (napíšte „A“) alebo nesúhlas (napíšte „N“) s nasledujúcimi výrokmí.**

- a) Minotaurus bola bájna príšera žijúca v labyrinte na Kréte počas minojskej civilizácie.
- b) Po páde kráľovskej moci v Aténach vládli traja zákonodarcovia – archonti, ktorých volili vždy na jeden rok.
- c) Napätie medzi Spartou a Aténami vyústilo do púnskej vojny (431 - 404).
- d) Bratia Gracchovci chceli zlepšiť život bezzemkov rozdeľovaním štátnej pôdy, ale plebejci s tým nesúhlasili.
- e) Roku 88 pred Kr. došlo v Ríme k občianskej vojne sprevádzanej nevraživosťou a vydaním proskripcií. Sulla v občianskej vojne vyhral a zaviedol diktatúru.
- f) Počas vlády Marca Aurélia napádali hranice Rímskej ríše (Limes Romanus) germánske kmene. Preto rozdelil ríšu na dve časti, no v skutočnosti ju spravovali štyria cisári. Táto forma vlády sa nazýva tetrarchia.
- g) Milánskym ediktom z roku 313 sa skončilo takmer 300 ročné prenasledovanie kresťanov v Rímskej ríši.

- 4. Do nižšie uvedeného textu doplňte za písmenami A) – D) chýbajúce informácie tak, aby bol text pravdivý.**

Po vytvorení štátneho útvaru Slovanov – Veľkej Moravy, a rozdelení Franskej ríše Verdunskou zmluvou roku **A)** _____ medzi vnukov Karola Veľkého, vládca Východofranského kráľovstva **B)** _____ sa usiloval podriaďiť všetkých Slovanov žijúcich na východných hraniciach jeho kráľovstva. Knieža Mojmír I. sa Frankom vzoprel, preto ho východofranský kráľ roku 846 zosadil, no nedovolil ani návrat Pribinu. Pribinovi dal do dŕžavy **C)** _____, ktoré sa rozprestieralo v južnom Zadunajsku a siahalo do dnešného rakúskeho Štajerska a Slovinska. Jeho

sídlom sa stal **D)** _____. Ľudovít Nemec namiesto Mojmíra I. dosadil Rastislava.

5. Do nižšie uvedeného textu vyberte za písmenami A) – C) chýbajúce údaje z ponúkaných možností a) – c) tak, aby bol text pravdivý. (Stačí uviesť zástupné písmená.)

V stredovekej spoločnosti niekoľko storočí oslabovali kresťanstvo viaceré spory:

- medzi Konštantínopolom a Rímom, ktoré vyústili do rozkolu = tzv. východnej schizmy v roku **A)** _____
a) 1054 b) 1066 c) 1095
- v západnej Európe medzi duchovnou a svetskou mocou vyústil zápas cisára a pápeža do boja o **B)** _____. Spor bol ukončený dohodou, tzv. wormským konkordátom z roku 1122.
a) inkvizíciu b) imperializmus c) investitúru
- za pontifikátu pápeža Inocenta III. sa oživovala teória o nadradenosti duchovnej moci nad svetskou. Túto skutočnosť proklamoval aj Bonifác VIII. Nový pápež Klement V. však už bol pod stálym tlakom francúzskeho kráľa, čo viedlo k/ku **C)** _____, s pretrváváním až do roku 1378.
a) konaniu Tridentského b) avignonskému zajatiu c) podpisu Vatikánskej
 koncilu pápežov zmluvy

6. Do nižšie uvedeného textu doplňte za písmenami A) – D) chýbajúce informácie tak, aby bol text pravdivý.

Žigmund Luxemburský bol v stredoveku jediným uhorským kráľom, ktorý získal cisársku korunu Svätej rímskej ríše nemeckého národa (SRRNN). V každej krajine hovoril rečou poddaných: česky, maďarsky, nemecky, taliansky, francúzsky. Ovládal aj latinčinu - reč diplomatov a vzdelancov. Vo funkcii cisára sa stále viac angažoval v európskej politike. Z jeho iniciatívy sa zišiel v nemeckej Kostnici koncil (1414 – 1418), súčasťou ktorého bol aj proces s reformným českým kazateľom **A)** _____. Žigmund potom venoval takmer dvadsať rokov pozornosť bojom so stúpenkami reformného kazateľa zvanými **B)** _____, ktorí organizovali aj viacero výprav výlučne na Slovensko. Tieto výpravy sa nazývali **C)** _____. Vďaka dlhodobým kontaktom so Slovenskom a tiež aj pobytom slovenských študentov

na Pražskej univerzite, sa na území Slovenska začala popri latinčine používať aj
D) _____.

7. Ján Amos Komenský (obr. 2) a Ján Jesenius (obr. 3) prežívali rovnaké obdobie búrlivých náboženských vojen, ktoré sa odohrávali vo viacerých etapách (fázach) 30-ročného konfliktu. **Odpovedzte na otázky uvedené za písmenami A) – C).**

A) K osobnostiam sa bezprostredne viaže prvá etapa európskeho konfliktu.

a) Ako ju označujeme?

b) Kedy prebehla?

B) Aký osud postihol každú osobnosť?

a) J. A. Komenský

b) Ján Jesenius

C) Obidvaja sa venovali vede a jej popularizácii. Napíšte, v akej oblasti.

a) J. A. Komenský v oblasti

b) Ján Jesenius v oblasti

Zdroj: *Internet*. Dostupné na: <https://www.idnes.cz/zlin/zpravy/jan-amos-komensky-vyroci-smrt-rodiste-uhersky-brod-nivnice-komna.A201114_581198_zlin-zpravy_ras>

Zdroj: *Internet*. Dostupné na: <<https://cesky.radio.cz/jan-jesenius-provedl-pred-420-lety-v-praze-prvni-verejnou-pitvu-8682673>>

8. Vytvorte správne dvojice pojmu a definície, napr. 1 – A. (Dva pojmy sú navyše.)

1) Národné zhromaždenie	A) Skupina nezávislých úradníkov s najvyššími právomocami, pomocou ktorých si anglický panovník upevňoval svoju moc voči feudálom.
2) Direktórium	B) Určená čiastka majetku, ktorou musí občan disponovať, ak má mať volebné právo.
3) Majetkový cenzus	C) Povinný poplatok v peniazoch alebo dávky v naturáliách.
4) Tribún	

- 5) Hviezdicová (Hviezdna) komora
- 6) Zbor povereníkov
- 7) Tribút
- D) Úradník v starovekom Ríme, ktorý zastupoval záujmy plebejcov.
- E) Skupina vzbúrených poslancov a zástupcov tretieho stavu, ktorí sa oddelili od generálnych stavov, a chceli riešiť situáciu vo Francúzsku samostatne.

9. Priradte osvietenské reformy, opatrenia a nariadenia k panovníkovi, ktorý ich zaviedol.

Tolerančný patent; opatrenia na zlepšenie hygieny; zrušenie nevoľníctva; poštátne súdnictvo; urbaniálny patent; zrušenie kláštorov

Mária Terézia	Jozef II.

10. Na obrázkoch nižšie sú zobrazené dve karikatúry. Obidve odkazujú na rovnakú udalosť európskych dejín. Pozorne si ich preštudujte a doplňte odpovede na otázky za písmenami A) – E).

Zdroj: Internet. Dostupné na: <<https://www.art-prints-on-demand.com/a/french-school/revolutionarycartoonabout.html>>

Zdroj: Internet. Dostupné na: <<https://historylab.dennikn.sk/novovek/aka-bola-cena-francuzskej-revolucie/>>

- A) Čo kritizujú karikatúry?
- B) Ktorá symbolická udalosť následne rozpútala proces celospoločenských zmien?
- C) Napíšte meno panovníka, ktorý v tomto čase vládol v príslušnej krajine.
- D) Ktoré tri slová (heslo/motto) reprezentujú požiadavky aktérov celospoločenských zmien.
- E) Uvedte meno vodcu jakobínov, ktorý sa stal poslednou obeťou „teroru“.

11. Označte štyri tvrdenia o Veľkej Británii v dobe priemyselnej revolúcie, ktoré sa nezakladajú na pravde.

- a) nízky prírastok populácie
- b) produktívnejšie poľnohospodárstvo – dostatok potravy pre obyvateľov miest
- c) nové vynálezy, najmä pre spracovanie bavlny
- d) absolutistická vláda panovníka
- e) príliv peňazí z obchodu s otrokmi
- f) málo kolónií poskytujúcich suroviny, lacnú pracovnú silu a odbytisko výrobkov
- g) zo žiadneho miesta Británie to nie je ďalej ako 120 km k moru
- h) vláda reguluje hospodárstvo a chráni dobré životné podmienky pracujúcich

12. V 19. storočí vzniklo viacero slovenských národnopolitických programov, ktoré sa usilovali o zlepšenie postavenia Slovákov v Uhorsku – Žiadosť slovenského národa a Memorandum národa slovenského. **Prečítajte si ukážky z oboch dokumentov nižšie a do tabuľky doplňte odpovede na úlohy uvedené za písmenami A) – E). (Úlohy D) a E) sú špecifikované pod tabuľkou.)**

Ukážka č. 1:

„II. Osobnosť našu národnú uznať v priestore tom, ktorý ona jako súvislá nepretržená masa skutočne zaujíma, pod menom hornu-uhorského slovenského Okolia, so zaokružlením stolíc podľa národností.

Žiadosť túto neodolateľnou činí sama podstata rovnoprávnosti národnej, bo žiaden národ nejestvuje len vo vidine, ale i v skutočnom svete. Nie je teda dosť uznať osobnosť jeho v holej všeobecnosti, ale potreba je, každý národ uznať tak ako je vskutku, v priestore tom, ktorý on zajíma, a ktorý mu prozreteľnosť božská vyznačila. Ba do protimluvy a nedôslednosti upadnul by ten, ktorý by osobnosť národa uznal,

medze ale tie, v ktorých osobnosť tá obsažená je a v ktorých ona skutočnou sa stáva, neuznal by.“

Ukážka č. II:

„II. Aby sa zriadil na základe rovnosti uhorských národov, jeden všeobecný snem bratských národov, pod korunou uhorskou žijúcich, na ktorom bude každý národ ako národ zastúpený — a každý zástupca národný zaviazaný svojou národnou rečou národ svoj zastupovať a reči národov na sneme zákonne zastúpených, znať. Mimo tohoto krajinského všeobecnieho snemu národov žiadame:

III. Národné osobitné snemy, na ktorých sa povedú rady národné, a to síce jak národného, tak všeobecne krajinského dobra sa týkajúce, ktorým cieľom sa majú vyznačiť medze národopisné, aby každý národ ku svojmu národnému striedku mocne sa priťahovať mohou a smeú, a nebola prinútená menšina Maďarov väčšine slovenskej, a menšina slovenská väčšine Maďarov slúžiť a sa poddávať, a práve pre toto prísno chránenia slobôd a práv národných žiadame.“

Pramene: Uveďte:	Žiadosti slovenského národa	Memorandum národa slovenského
A) číslo ukážky (podľa prameňa vyššie)		
B) rok a miesto prijatia		
C) hlavná požiadavka (podľa prameňa)		
D)* dobový kontext		
E)** ďalšie požiadavky (aspoň dve)		

D)* Z uvedených možností priradte do tabuľky ku každému dokumentu zodpovedajúci dobový kontext. (Stačí uviesť zástupné písmená; dve možnosti sú navyše.)

- a) reštaurácia Európy po Viedenskom kongrese
- b) revolúcie 1848 v Uhorsku
- c) hľadania novej podoby Uhorska po páde neoabsolutizmu v roku 1859
- d) nástup dualizmu

E) Z uvedených možností priradte do tabuľky ku každému dokumentu po dve ďalšie požiadavky, ktoré obsahovali. (Stačí uviesť zástupné písmená; dve možnosti sú navyše.)**

- a) zrušenie poddanstva
- b) vytvorenie slovenskej korunnej krajiny – Slovenské veľkokniežatstvo
- c) založenie národných spolkov
- d) prepustenie J. Kráľa a J. Rotaridesa z väzenia
- e) založenie právnickej akadémie
- f) vymenovanie cenzorov slovenských kníh v Bratislave a Pešti

13. Vytvorte správne dvojice udalosti/organizácie a osobnosti, ktorá na nej najviac participovala alebo ju iniciovala, napr. 1 – A . (Dve možnosti v ľavom stĺpci sú navyše.)

1) Slovenský prestolný prosbopis	A) Andrej Kmeť
2) Silvestrovské patenty	B) Otto von Bismarck
3) Slovenská národná rada vo Viedni	C) Pavol Jozeffy
4) Vznik Nemecka	D) František Deák
5) Bitka pri Solferine	E) Jozef Miloslav Hurban
6) Muzeálna slovenská spoločnosť	F) Henri Dunant
7) Slovenské učené tovarištvo	
8) Rakúsko-uhorské vyrovnanie	

14. V každej skupine podčiarknite jedno slovo, ktoré do nej nepatrí.

- A) socializmus, absolutizmus, liberalizmus, nacionalizmus, feminizmus
- B) lietajúci člnek, parný stroj, rádio, dagerotypia, telegraf
- C) František Jozef I., Katarína Veľká, Wilhelm II., Viktória

15. Do nižšie uvedeného textu doplňte za písmenami A) – H) chýbajúce informácie tak, aby bol text pravdivý.

Prvá svetová vojna vypukla v roku **A)** _____ po atentáte na **B)** _____ (doplňte meno) v meste **C)** _____. Tento čin spáchal **D)** _____ (doplňte meno), čo viedlo k napätiu medzi **E)** _____ a **F)** _____ (doplňte štáty).

Konflikt sa rýchlo rozšíril a do bojov sa zapojili dva hlavné mocenské bloky:

G) _____ (doplňte názov bloku) a **H)** _____ (doplňte názov bloku).

16. Umiestnite osobnosti domáceho odboja uvedené za písmenami A) – E) do miesta, kde pôsobili. (Do slepej mapy stačí uviesť zástupné písmená.)

A) Matúš Dula

B) Ferdiš Juriga

C) Emil Stodola

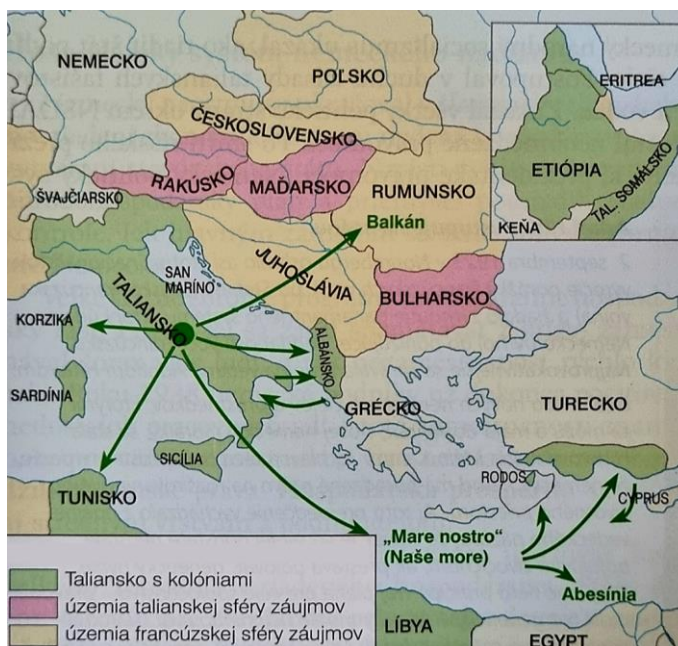
D) Kornel Stodola

E) Vavro Šrobár

17. Analyzujte mapu a vyberte tú z ponúkaných možností, ktorá popisuje, čo zobrazujú šípky na mape nižšie.

- a) Proces budovania talianskej koloniálnej ríše v 16. stor.
- b) Proces zjednocovania Talianska v 2. pol. 19. stor.
- c) Proces rozširovania talianskej koloniálnej ríše pred prvou svetovou vojnou
- d) Ciele talianskych fašistických výbojov pred rokom 1940
- e) Talianska defenzíva koncom druhej svetovej vojny

Zdroj: LETZ, R. – TONKOVÁ, M. – BOCKOVÁ, A. *Dejepis pre 3. ročník gymnázií a stredných škôl*. Bratislava: SPN, 2013, s. 67.

18. Podčiarknite pojmy, ktoré neoznačujú organizácie a inštitúcie súvisiace s procesom európskej integrácie v 20. storočí.

Spoločnosť národov (1920); Mníchovská dohoda (1938); Organizácia spojených národov (1945); Trumanova doktrína (1947); NATO (1949); Montánná únia (1952); Európske spoločenstvo (1967)

19. Dňa 27. januára 2025 si celý svet pripomenul 80. výročie oslobodenia nacistického koncentračného tábora Auschwitz – Birkenau v Osvienčime. Tento deň je zároveň Medzinárodným dňom obetí holokaustu. Vysvetlite pojmy uvedené za písmenami A) – C).

- A) arizácia
B) antisemitizmus
C) „árijec“
D) Napíšte ekvivalent slova holokaust v hebrejčine

20. K bodom na časovej osi priradte nižšie uvedené udalosti Nežnej revolúcie v chronologickom poradí. Začnite najstaršou. (Stačí uviesť zástupné písmená.)

- a) zásah polície proti protestujúcim vysokoškolákom v Prahe
b) prvé slobodné parlamentné voľby
c) vznik Verejnosti proti násiliu
d) protestné vystúpenie bratislavských vysokoškolákov
e) oficiálny vznik Občianskeho fóra

Autorky: PhDr. Anna Bocková, PhD., Mgr. Ivana Dendys, PhD.

Mgr. Miriam Viršínská, PhD.,

Recenzentka: Mgr. Daniela Hrnčiarová, PhD.

© Slovenská komisia Dejepisnej olympiády

Vydal: NIVAM – Národný inštitút vzdelávania a mládeže, Bratislava 2025